

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Lilija Jurgīte
Latviešu valoda funkcionālā aspektā
Skolēna rokasgrāmata

ETNOLINGVISTISKAIS ASPEKTS
BALTI UN BALTU VALODAS

5.3. Baltu valodas un to pētnieki

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”
prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”
pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”
aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”
apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu
kompetences paaugstināšana”

Latvijas Universitātes realizētā projekta
„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,
LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga 2011

5.3. BALTU VALODAS UN TO PĒTNIKI

1. uzdevums

<ul style="list-style-type: none">• <i>Aplūkojiet, lūdzu, doto karti.</i>• <i>Uzrakstiet: kādas baltu ciltis 13.gs. dzīvojušas mūsdienu Latvijas, bet kādas Lietuvas teritorijā.</i>	Skat.: Lightbox galerijas 5.3. <i>Baltu valodas un to pētnieki</i> 1. karti vai (http://lv.wikipedia.org/wiki/Balti)
---	---

Mūsdienu Latvijas teritorijā – _____

Mūsdienu Lietuvas teritorijā – _____

Ārpus Latvijas un Lietuvas – _____

Atcerieties !

BALTU VALODAS

Indoeiropiešu valodu saimes grupa, kurā šķir *austrumbaltu* (latviešu, leišu jeb lietuviešu) un *rietumbaltu* (prūšu, jātvingu, galindu) valodas.

Dzīvās baltu valodas ir latviešu un lietuviešu valoda.

<http://termini.lza.lv/term.php?term=baltu%20valodas&list=&lang=LV>

Iepazīstieties!

<p>Antons Breidaks</p> <p>Skat.: Lightbox galerijas 5.3. <i>Baltu valodas un to pētnieki</i> 3.attēlu vai http://www.latgaleslaiks.lv/lv/2007/1/26/3151_7</p>	<p>Antons Breidaks (1932-2002) – valodnieks, kura galvenais izpētes avots bija viņa dzimtās Latgales izlokšnes. Savos zinātniskajos rakstos viņš ar tām iepazīstināja ne tikai Latvijas sabiedrību, bet visu to zemju pētniekus, kuri interesējās par baltu valodām. A.Breidaks izlokšņu parādības skatīja arī baltu un somugru, baltu un slāvu etnisko kontaktu aspektā. Valodniece Anna Stafecka atceras: „Kolēģu atmiņā Antons Breidaks ir palicis kā ļoti erudīts, godprātīgs un atsaucīgs zinātnieks, kam bija augstas prasības pret sevi un citiem, neiecietība pret paviršību un nekompetenci. Antonam Breidakam garām ir pagājuši augsti tituli un nosaukumi, viņa daļa ir bijis darbs, un mūžības svaru kausā tam ir vislielākā vērtība.“</p> <p>http://www.lza.lv/ZV/zv020600.htm</p>
--	--

Valodnieka mūža darbs

<p>Skat.: Lightbox galerijas 5.3. <i>Baltu valodas un to pētnieki</i> 1.attēlu vai http://www.letonikasprogramm.a.lv/section/show/24</p>	<p>Breidaks, Antons. <i>Darbu izlase 1.sēj.</i> Rīga: LU LaVI, 2006</p> <p><i>Šajā sējumā iekļauta disertācija par latgalisko izlokšņu leksiku, disertācija filoloģijas doktora grāda iegūšanai, kā arī grāmatas "Ievads baltu valodniecībā" 1.un 2. daļa.</i></p>
<p>Skat.: Lightbox galerijas 5.3. <i>Baltu valodas un to pētnieki</i> 2.attēlu vai http://www.letonikasprogramm.a.lv/section/show/24</p>	<p>Breidaks, Antons. <i>Darbu izlase. 2. sēj.</i> Rīga: LU LaVI, 2007</p> <p><i>2. sējumā iekļauti A.Breidaka zinātniskie raksti, augšzemnieku dialekta latgalisko izlokšņu fonētikas atlants, arī rokrakstā atstātie raksti. Plašāko grupu veido raksti, kas veltīti latviešu valodas augšzemnieku dialekta latgalisko izlokšņu skaņām un to vēsturei. Autors pētījis arī vēsturiskās morfoloģijas jautājumus.</i></p>

2.uzdevums

<ul style="list-style-type: none">• <i>Izlasiet, lūdzu, Antona Breidaka teksta fragmentu par baltiem un baltu vārdu.</i>• <i>Atrodiet tajā atbildes uz dotajiem jautājumiem:</i><ol style="list-style-type: none">1. <i>Kurā gadā pirmo reizi rakstos parādījās baltu vārds?</i>2. <i>Kāpēc baltu vārds dots tikai daļai ap Baltijas jūru dzīvojošo tautu?</i>• <i>Ierakstiet tās dotajā tabulā.</i>	<p>Saukt senos prūšus, lietuviešus un latviešus par baltiem ir ieteicis G.H.F.Neselmanis savā darbā .. („Seno prūšu valoda, izskaidrota pēc viņu pieminējumiem“, Berlin, 1845), pamatojot savu domu ar to, ka minētās tautas dzīvo ap Baltijas jūru un ka ap šo jūru dzīvojošām ģermāņu, slāvu un Baltijas somu tautām ir jau savi kopnosaukumi, tā ka zinātnieku aprindās <i>baltu</i> vārds ar minēto nozīmi nevar būt pārprotams.</p> <p>(Breidaks, Antons. Ievads baltu valodniecībā, 1.daļa. Darbu izlase. 1.sēj. Rīga: LU LaVI, 2006, 483)</p>
--	--

Tabula

<i>Kurā gadā pirmo reizi rakstos parādījās baltu vārds?</i>	<i>Kāpēc baltu vārds dots tikai daļai ap Baltijas jūru dzīvojošo tautu?</i>

Derīga informācija

Baltu valodas visseniskākās no dzīvajām indoeiropiešu valodām, tātad – šajās valodās vislabāk saglabājušās pirmatnējās skaņas un formas. Tāpēc jau sākot no XIX gadsimta vidus, baltu valodas ir pētījuši daudzi ievērojami dažādu valstu indoeiropieisti [indoeiropiešu pētnieki]. No 1931.līdz 1940.gadam Itālijā tika izdots periodisks izdevums *Studi Baltici* . Un arī mūsu dienās zinātnieki par baltu valodām interesējas pat tik tālās zemēs kā Indija un Japāna, bet austrāliešu valodnieks Trevors Fennels ir publicējis zinātnisku, mūsdienu prasībām atbilstošu valodas gramatiku. Baltu valodām veltītās konferencēs piedalās arī valodnieki no Polijas, Vācijas, Francijas, Horvātijas, Somijas, Zviedrijas, Norvēģijas, Nīderlandes, Itālijas, ASV, Kanādas.

(Bušs, Ojārs. Mūsu radi tautās un valodās. *No ģermānismiem līdz superlatīvam*. Rīga: LU LaVI, 2008, 45)